

НАПРЯМИ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Тютюнник Ю.М., к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є забезпечення стабільності його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Сутність фінансової стійкості визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів. Оцінювання фінансової стійкості, як критерія надійності, дозволяє зовнішнім суб'єктам аналізу визначати фінансові можливості підприємства на тривалу перспективу. Фінансова стійкість характеризує результати операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми зобов'язаннями і нарощувати економічний потенціал.

На відміну від платоспроможності, що оцінюється за інформацією про оборотні активи і поточні зобов'язання, фінансова стабільність підприємства визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування та його відповідності складу активів. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність підприємства в тривалій перспективі завдяки збалансованості активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків. Отже, під фінансовою стійкістю підприємства слід розуміти його платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власним і позиковим капіталом.

Основна мета аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на його фінансовий стан. Результатом аналізу фінансової стійкості підприємства повинен бути висновок щодо його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, готовності до погашення своїх боргів, а також щодо вірогідності збереження такого стану підприємства.

До важливих економічних проблем належить визначення меж фінансової стійкості. Недостатня фінансова стійкість підприємства може призвести до його неплатоспроможності, відсутності коштів для розвитку виробництва та ефектної діяльності в цілому. Одночасно надлишкова фінансова стійкість також негативно впливає на виробничо-фінансову діяльність, оскільки гальмує її розвиток унаслідок збільшення витрат підприємства на створення надлишкових запасів і резервів.

Як фінансово-економічна категорія, фінансова стійкість виражається системою відносних та абсолютних показників. Існуючі методики аналізу фінансової стійкості підприємства передбачають проведення досліджень у декілька етапів, склад і кількість яких, а також порядок розрахунку показників у різних літературних джерелах відрізняються залежно від завдань аналізу й тлумачення поняття «фінансова стійкість». Пропонується проводити аналіз фінансової стійкості в наступній послідовності (напрями аналізу):

1. Загальне оцінювання фінансової стійкості.
2. Розрахунок за даними балансу системи відносних показників (фінансово-економічних коефіцієнтів), що характеризують фінансову стійкість підприємства з точки зору структури і стану майна та джерел формування капіталу.
3. Розрахунок за даними балансу системи абсолютних показників, що характеризують забезпеченість запасів джерелами формування і дозволяють визначити відповідний тип фінансової стійкості підприємства.
4. Розрахунок за даними звіту про фінансові результати і факторний аналіз показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості.

Загальне оцінювання фінансової стійкості передбачає визначення: стійкості джерел формування капіталу; ресурсної стійкості; стійкості управління.

Дослідження структури пасиву балансу дозволяє встановити можливі причини фінансової стійкості (нестійкості) підприємства. Так, збільшення частки власного капіталу за рахунок будь-якого з джерел сприяє посиленню фінансової стійкості підприємства. При цьому наявність нерозподіленого прибутку може розглядатися як джерело поповнення оборотних засобів і зменшення по-

точної кредиторської заборгованості.

Аналіз ресурсної стійкості, як складової фінансової стійкості, охоплює такі аспекти: рівень співробітництва підприємства з суб'єктами ринкової інфраструктури (постачальниками ресурсів, банками, споживачами продукції тощо); ступінь інтегрованості підприємства в системі виробничих відносин; залежність ефективності діяльності підприємства від стану економіки країни; спроможність підприємства до залучення коштів; контроль грошових потоків.

Аналіз стійкості управління (організаційно-функціональної стійкості) проводиться з точки зору адекватності організаційної та виробничої структури підприємства обраній стратегії розвитку і ринковій кон'юктурі.

Аналіз фінансової стійкості ґрунтується головним чином на відносних показниках – фінансово-економічних коефіцієнтах. Вони розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу і пасиву балансу. Відносні показники оцінювання фінансової стійкості підприємства, що досліджується, порівнюються: із загальноприйнятими нормативними значеннями для оцінювання рівня фінансової стійкості; з показниками попередніх періодів для вивчення тенденцій поліпшення або погіршення фінансового стану підприємства; з показниками інших суб'єктів господарювання, що дає змогу виявити сильні й слабкі сторони підприємства та його фінансові можливості.

При цьому слід мати на увазі, що незначне негативне відхилення фактичного рівня коефіцієнтів від нормативних значень свідчить переважно про недостатню фінансову стабільність підприємства. Висновки на основі таких порівнянь повинні бути зваженими та враховувати особливості діяльності суб'єкта господарювання.

Отже, за допомогою аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні та слабкі фінансові характеристики різних підприємств. Менеджери використовують цю інформацію для контролю діяльності підприємства, щоб не допустити його банкрутства. Кредитори також уважно стежать за динамікою відносних показників, щоб пересвідчитися, чи підприємство зможе сплатити свої короткострокові боргові зобов'язання, а також покрити фіксовані платежі доходами. Банки зна-

чною мірою будують свою кредитну політику на підставі значень відповідних коефіцієнтів. Фінансові експерти використовують їх для порівняння відносних переваг різних підприємств.

Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники типу фінансової стійкості визначаються за інформацією бухгалтерського балансу і характеризують фінансову стабільність підприємства з точки зору співвідношення між власними та позиковими фінансовими ресурсами. Поряд із цим, оцінювання фінансової стійкості передбачає аналіз факторів формування показників, що характеризують стабільність функціонування підприємства з позиції забезпечення прибутковості операційної діяльності. Серед цих показників чільне місце належить порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості, розрахунок яких проводиться за інформацією форми №2 «Звіт про фінансові результати».

Поріг рентабельності – це вартісний показник, який характеризує суму операційного доходу, що забезпечує повне покриття операційних витрат, тобто беззбитковість операційної діяльності підприємства. Чим менша величина порогу рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство. Проте в умовах суттєвого зростання операційного доходу в більшості випадків одночасно зростають і операційні витрати, а значить і поріг рентабельності. Тому важливо забезпечити перевищення темпу приросту операційного доходу над темпом приросту порогу рентабельності, в результаті чого відбуватиметься зниження частки порогу рентабельності в операційному доході.

Запас фінансової стійкості – це відносний показник, що характеризує максимально допустимий відсоток зменшення фактичного операційного доходу до того рівня, поки операційна діяльність залишиться беззбитковою. Чим вище значення запасу фінансової стійкості, тим більш фінансово стійким є підприємство з точки зору забезпечення прибутковості операційної діяльності, тим менший ризик настання збитковості. Запас фінансової стійкості характеризує той рівень захищеності операційної діяльності, який є в підприємства на момент розрахунку і яким можна скористатися на випадок несприятливих обставин, наприклад, при зменшенні обсягів виробництва або реалізації продукції.